

Č.

Příjmení a jméno:

Adresa školy:

Adresa bydliště:

(Údaje vyplňte až po ukončení soutěžního kola, zejm. u prací postupujících do vyššího kola.)

Národní institut pro další vzdělávání

Senovážné náměstí 25, 110 00 Praha 1

Dějepisná olympiáda

43. ročník – 2013/2014

Zadání úkolů krajského kola – test

Tematické zaměření ročníku: „Město v proměnách času“

Důležité upozornění – u každé otázky je rámeček, který uvádí maximální počet bodů za otázku, do prázdného políčka se pak doplní získaný počet bodů. Celkem je možné získat **120 bodů**.

Úkol č. 1

Lidé kdysi vnímali svět v jednotlivostech, nikoli v zobecňujících kategoriích. O tom svědčí fakt, že se celá staletí po pádu starověkého Říma velké aglomerace označovaly stejnými latinskými názvy *urbs*, *civitas* či *oppidum*.

Který český pojem se pod těmito slovy skrývá? _____

1 bod

Úkol č. 2

Ze kterého snad latinského slova vzniklo slovo oppidum? _____

Čí sídla v Evropě se takto označují v archeologické literatuře? _____

Napiš název největšího oppida na našem území. _____

3 body

Úkol č. 3

Podtrhni chyby v textu, přepiš text bez věcných chyb.

V Mikulčicích existovalo již na přelomu 9. a 10. století sídliště vesnického charakteru

o rozloze asi 5 ha, v jehož středu stálo oppidum. Hradiště ve Starém Městě u Kroměříže

bylo větší, plocha se odhaduje na 50 ha.

6 bodů

Úkol č. 4

Do následujícího textu se vloudily 4 chyby. Vypiš je a oprav:

Města byla zakládána jako centra zemědělství a obchodu. Pokud byl jejich zakladatelem král, nazývají se královská, pokud je zakládal šlechtic, mluvíme o městech horních. Měšťané byli osobně svobodní, ale museli platit daně. Města měla vlastní samosprávu, městskou radu, které předsedal rychtář, v jehož funkci se jednotliví radní střídali. Cechy sdružovaly všechny řemeslníky působící ve městech a omezovaly jejich počet. Ten, kdo se chtěl stát mistrem městského cechu, musel složit maturitní zkoušku.

Špatně

Správně

4 body	
--------	--

Úkol č. 5

Podtrhni 5 měst, která **nepatřila** mezi nejstarší královská města v Čechách, na Moravě a ve Slezsku.

Hradec Králové – Zlín – Olomouc – Opava – Karlovy Vary – Staré Město pražské – Brno – Štramberk – Náchod – Jihlava – Žatec – Tábor – Písek – Uničov

5 bodů	
--------	--

Úkol č. 6

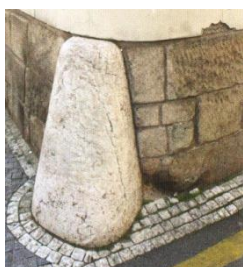
Pojmenuj podle charakteristiky typ osídlení.

Osídlení, které je v českých zemích doloženo jako předhradí rožmberských hradů, bylo shlukem domů, které stály přilepené k vnější hradbě. Bylo jich tolik, že tvořily samostatnou ulici. Název vznikl z latinského slova *latus*.

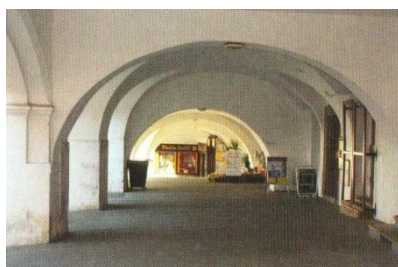
1 bod	
-------	--

Úkol č. 7

Pojmenuj architektonické prvky na obrázcích.

A

B

C

A: _____

B: _____

C: _____

3 body	
--------	--

Úkol č. 8

Z vlastního rozhodnutí žili v uzavřené enklávě, kde se řídili vlastními předpisy. Právo uchýlit se sem nebyl trest, ale výsada, za kterou bylo třeba zaplatit. V Praze existovala taková enkláva již v 11. století, ve 13. století také v dalších královských městech.

Který národ, náboženství máme na mysli? _____

Ve kterém našem městě (mimo Prahu) je nejzachovalejší ghetto tohoto národa (památko UNESCO)? _____

2 body	
--------	--

Úkol č. 9

Doplň vynechaná slova.

Náměstí je přirozeným srdcem města. Termín náměstí je přitom poměrně nový. Dříve, ve středověku, byl centrální prostor města nazýván (r) _____, v kronikách se pak objevovalo jeho označení (f) _____, prozrazující jeho roli politickou. V době pohusitské ztratilo náměstí svůj politický význam a prosadilo se zejména jako místo hospodářského života města. To se projevilo i ve změně jeho pojmenování, když se pro centrum města prosazuje název (t) _____ a toto označení zůstává v našich zemích zachováno až do 19. století.

3 body	
--------	--

Úkol č. 10

Škrtni nesprávné možnosti.

Nejstarší město u nás (podle dochovaných záznamů) bylo založeno **v Čechách / na Moravě / ve Slezsku** jako město **královské / královské věnné / církevní / poddanské**.

Největším městem v našich zemích ve středověku byla/o **Nové Město pražské / Olomouc / Staré Město pražské**.

3 body	
--------	--

Úkol č. 11

Řemesla byla jedním z hlavních zdrojů městského bohatství. Existovala však i řemesla, jejichž provozování nebylo v městském areálu z různých důvodů možné či žádoucí. Rozdělte níže uvedené řemeslníky podle toho, zda mohli či nemohli svou živnost provozovat přímo v areálu města:

řezník, kovář, hutník, pekař, hrnčíř, sanytrník, sklář, sládek

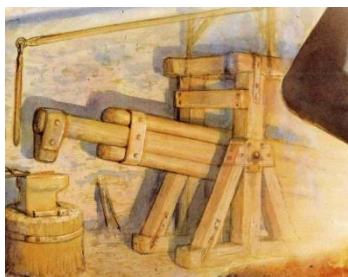
ve městě: _____

mimo město: _____

8 bodů	
--------	--

Úkol č. 12

Pojmenuj vyobrazené předměty související s řemesly:

a)

b)

a) _____

b) _____

2 body	
--------	--

Úkol č. 13

Vypiš, které z následujících věcí bys obvykle nenašel v ulicích našich středověkých měst?

chodník, olejové lampy, vepři, odvod vody, hnůj, kanalizace, hatě, loubí, bramborové slupky

3 body	
--------	--

Úkol č. 14

Vytvoř správné dvojice.

1) verkmistr	a) úklid ulic	_____
2) pohodný	b) správa řemesel	_____
3) rychtář	c) stavební huť	_____
4) cechmistr	d) hygiena	_____
5) fyzikus	e) soudnictví	_____

5 bodů	
--------	--

Úkol č. 15

Z níže uvedených tvrzení vyber a označ pravdivá.

- a) Výstavba domů ve městě se již od počátku řídila poměrně přísnými předpisy.
- b) Dlážděné ulice jsou známy nejdříve z 15. století.
- c) Přetékání pouličních stok při deštích bylo považováno za problém, neboť se tak rozbahňovaly ulice.
- d) K umístění záchodu v domě se ve větších městech již před třicetiletou válku vyjadřoval městský lékař.
- e) Nárožní domy mívaly v nově lokovaných městech větší parcelu než ostatní domy v ulici.
- f) Pro stavbu domu musel stavitel získat souhlas sousedů.
- g) Loubí bylo považováno za obecně prospěšnou stavbu a jeho výstavbu platila městská rada.
- h) V renesanci se ulice našich měst obvykle osvětlovaly loučemi nebo hořícím dřevem umístěným v železných koších.

4 body	
--------	--

Úkol č. 16

Napiš název města, o němž je řeč.

Patřilo mezi naše největší středověká města. První ulice pojmenovaná po příslušníku habsburské monarchie nesla název Ferdinandgasse. V roce 1841 vyměnilo lojové lampy veřejného osvětlení za olejové. Nejstarší veřejné elektrické osvětlení ve městě bylo instalováno v roce 1899 před městským divadlem.

Město: _____

1 bod	
-------	--

Úkol č. 17

V roce 1337 zřídil Jan Lucemburský úřad dvorského sudího královských měst. Napiš, kterým slovem se označoval. (h) _____

1 bod	
-------	--

Úkol č. 18

Uspořádej následující text tak, aby odpovídal vývoji měst u nás od 13. stol. do konce 18. stol. Ke každému století přiřaď správné tvrzení (písmeno).

- Nabídka: A - Města se stávají privilegovaným zemským stavem s právem účasti na sněmech.
B - Města posilují správní autonomii a orientují se v první řadě na hospodářskou činnost posílenou řadou nových privilegií.
C - Města ovládá panovník, autonomní správa neexistuje.
D - Omezování cechovních privilegií.
E - Ve městech dochází k prudkému poklesu životní úrovně, úbytku obyvatel, konfiskaci majetku a omezení stavební činnosti.
F - Zlatá doba českých a moravských měst se projevuje čilým stavebním ruchem, společenským a kulturním životem a růstem vzdělanosti.

Ke stoletím přiřaď správná písmena.

13. stol. - 14. stol. - 15. stol. - 16. stol. - 17. stol. - 18. stol.-

6 bodů	
--------	--

Úkol č. 19

Ulice ve středověku se nazývaly podle jednoduchých znaků, které byly pro měšťany na první pohled viditelné. Názvy ulic přiřaď k jednotlivým charakteristikám.

Mostecká, Hradební, Špitálská, Široká, Anežská, Kobližná, Dominikánská, Na Strouze, Caletná.

Názvy spojené s vírou – _____

Názvy spojené s polohou ulice – _____

Názvy spojené s její podobou – _____

Názvy spojené s dílnami řemeslníků – _____

Podle názvu brány – _____

Názvy spojené s blízkostí významného orientačního bodu – _____

9 bodů	
--------	--

Úkol č. 20

Výstavba města se řídila poměrně přísnými předpisy. Regulace bývala součástí městských práv.

Který panovník vydal nejstarší dochovaný stavební řád? _____

Kterého města se týkal? _____

2 body	
--------	--

Úkol č. 21

Pomocí obrázku a stručného popisu urči půdorysné typy měst.

a)

Na pravidelném šachovnicovém půdorysu stojí naprostá většina českých a moravských měst. Typickou ukázkou jsou České Budějovice (na obrázku).

Jak se tento půdorys nazývá?

b)

Variantou pravidelného šachovnicového půdorysu je stavební koncepce, která nemá náměstí ve středu, ale řídí se komunikací, která prochází napříč celým městem. Příkladem je město Litomyšl (na obrázku). Jak se půdorys nazývá?

c)

Ne zcela typickým případem v českém prostředí je půdorys města, jehož obvod přesně kopíruje tvar protáhlé ostrožny. Takovým příkladem je Nové Město nad Metují (na obrázku). Jak se půdorys nazývá?

3 body	
--------	--

Úkol č. 22

Aby panovníci podpořili investice, které byly spojené s dlážděním ulic, dovolovali někdy městům vybírat zvláštní poplatek z každého povozu, který do města vjel.

Jak se tento poplatek nazýval? (d) _____

1 bod	
-------	--

Úkol č. 23

Nehodící se odpověď škrtněte.

Izolovaná židovská města uvnitř městských hradeb byla projevem diskriminace. ANO/NE

Privilegiem Přemysla Otakara II. se Židé stali přímým majetkem panovníka. ANO/NE

Židé platili daně městské radě. ANO/NE

Pražské ghetto bylo v roce 1600 největším židovským centrem v Evropě. ANO/NE

4 body	
--------	--

Úkol č. 24

Bohaté rodiny měly několikapokojové byty. Jak se nazýval pokoj, který sloužil k reprezentaci životní úrovně rodiny a k setkávání s přáteli a hosty? _____

1 bod	
-------	--

Úkol č. 25

Po ukončení obecné školy mohl žák postoupit do měšťanky nebo do čtyř typů středních škol.

Na základě charakteristiky urči typ střední školy.

a) Tento typ školy poskytoval výuku latiny a řečtiny, antických reálií a historie.

b) Tato škola kladla důraz na přírodní vědy, matematiku, moderní jazyky, kreslení a rýsování.

Připravovala na univerzitní studium.

c) Také tato škola kladla důraz na přírodní vědy, matematiku, moderní jazyky, kreslení a rýsování. Studium směřovalo k technice nebo k praktickému povolání.

d) Tento typ školy vzdělával budoucí podnikatelé nebo vyšší úředníky.

4 body	
--------	--

Úkol č. 26

Jak se nazývaly

a) hlavní ulice od náměstí k branám? _____

b) uzounké uličky sloužící k odvádění dešťové vody, splašků a plné odpadků?

_____ neboli _____

3 body	
--------	--

Úkol č. 27

Počátky hromadné přepravy osob spadají do 1. poloviny 19. století.

Který druh přepravy se objevil? (k) _____

Odkud kam vedly první tratě? Doplň chybějící slovo ve dvojici:

Praha - _____

České Budějovice - _____

Čím byl tento provoz v 2. polovině 19. století nahrazen? _____

4 body	
--------	--

Úkol č. 28

Vylušti přesmyčky a doplň do textu:

V Praze se po zbourání BDRHAE a poté, co vyrostla řada nových EVOTÁRN v průmyslových

čtvrtích vše soustředilo na změnu standardu městského bydlení. Stavěly se nájemní

domy, byly založeny DOVNVOÍOD a NAKNLAAIZČÍ sítě, rozšiřovaly se VJVATRMAOÉ tratě,

vznikla centrální TAKJA a městská NREELKTÁRA v Holešovicích. Stavěly se první

reprezentační budovy, jako OÍBNEC ŮDM, ÍHNLVA ŽRNADÁÍ a ÉSAHNVIORDK ODLIDVA.

10 bodů	
---------	--

Úkol č. 29

K typům měst přiřaď vždy dvě konkrétní města z nabídky:

horní města - _____, _____

věnná města - _____, _____

komorní města - _____, _____

církevní města - _____, _____

Nabídka: Benátky nad Jizerou, Dvůr Králové nad Labem, Jáchymov, Kašperské Hory,
Kroměříž, Poděbrady, Polička, Roudnice nad Labem

8 bodů	
--------	--

Úkol č. 30

Některé městské zákony byly velmi specifické. Tak například v Kutné Hoře bylo roku 1469
nakázáno, že měšťané smějí na ulici vyhazovat smetí a hnůj jen tehdy, pokud

_____, a o necelé století později v Litoměřicích, že pokud žáci místní školy
najdou na hřbitově vepře, který by ryl, mohou _____.

2 body	
--------	--

Úkol č. 31

Zakroužkuj správné pojmy:

Počet židovských/německých obyvatel v českých a moravských městech měl snížit tzv. *familierní/familiantský* zákon. Vyšel roku 1727/1784. Oženit se směl jen nejstarší syn, mladší museli odejít ze země/za sňatek platit.

4 body	
--------	--

Úkol č. 32

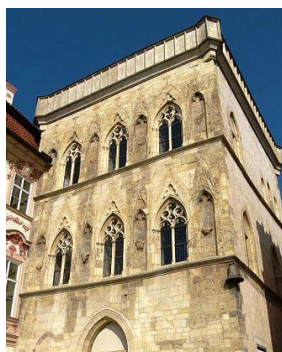
Od středověku si vlivné šlechtické rody budovaly v královských městech výstavné domy, které plnily funkci obytnou, reprezentační a společenskou. Jak se tyto domy obvykle označují? _____

1 bod	
-------	--

Úkol č. 33

Urči stavební sloh u těchto domů.

3 body	
--------	--

Celkem 120 bodů	
------------------------	--

Národní institut pro další vzdělávání

Dějepisná olympiáda – 43. ročník – 2013/2014

Řešení úkolů krajského kola

Úkol č. 1 město	1 bod
Úkol č. 2 ob pedes; opevněná keltská sídla; Závist u Zbraslavi	3 body
Úkol č. 3 V Mikulčicích existovalo již na přelomu <u>7. a 8. století</u> sídliště <u>městského</u> charakteru o rozloze asi <u>50 ha</u> , v jehož středu stála <u>akropole</u> . Hradiště ve Starém Městě u <u>Uherského Hradiště</u> bylo větší, plocha se odhaduje na <u>250 ha</u> .	6 bodů
Úkol č. 4 zemědělství => řemesel; horních => poddanských; rychtář => purkmistr; maturitní => mistrovskou	4 body
Úkol č. 5 Hradec Králové – <u>Zlín</u> – Olomouc – Opava – <u>Karlovy Vary</u> – Staré Město pražské – Brno – <u>Štramberk</u> – <u>Náchod</u> – Jihlava – Žatec – <u>Tábor</u> – Písek – Uničov	5 bodů
Úkol č. 6 latrán	1 bod
Úkol č. 7 A: nárožní patník, B: loubí, podloubí, podsíně..., C: prampouch	3 body
Úkol č. 8 Židé, judaismus (židovské náboženství); Třebíč	2 body
Úkol č. 9 rynek; forum; trh	3 body
Úkol č. 10 ve Slezsku; královské; Nové Město pražské	3 body
Úkol č. 11 ve městě: řezník, pekař, sládek; mimo: kovář, hrnčíř, sanytrník, sklář, hutník	8 bodů
Úkol č. 12 hamr; soukenická štětka	2 body
Úkol č. 13 olejové lampy; kanalizace; bramborové slupky	3 body

Úkol č. 14 verkmistr-stavební huť; pohodný-úklid ulic; rychtář-soudnictví; cechmistr-správa řemesel; fyzikus-hygiena	5 bodů
Úkol č. 15 a; d; e; f	4 body
Úkol č. 16 Brno	1 bod
Úkol č. 17 Hofrychtář	1 bod
Úkol č. 18 13. stol. – C 14. stol. – B 15. stol. – A 16. stol. - F 17. stol. – E 18. stol. – D	6 bodů
Úkol č. 19 Názvy spojené s vírou – Anežská, Dominikánská Názvy spojené s polohou ulice – Hradební, Na Strouze Názvy spojené s její podobou – Široká Názvy spojené s dílnami řemeslníků – Kobližná, Caletná Podle názvu brány – Mostecká Názvy spojené s blízkosti významného orientačního bodu – Špitálská	9 bodů
Úkol č. 20 Přemysl Otakar II., Jihlavy	2 body
Úkol č. 21 plánovitý; ulicový; pahorkový	3 body
Úkol č. 22 dlažebné	1 bod
Úkol č. 23 NE; ANO; NE; NE	4 body
Úkol č. 24 salón	1 bod
Úkol č. 25 a) klasické gymnázium; b) reálné gymnázium; c) reálka; d) obchodní akademie	4 body
Úkol č. 26 branské; soutky neboli rejhny	3 body

Úkol č. 27 koněspřežky; Lány; Linec; parní železnicí (vlak, lokomotiva)	4 body
Úkol č. 28 hradeb; továren; vodovodní a kanalizační; tramvajové; jatka; elektrárny; Obecní dům; Hlavní nádraží; Vinohradské divadlo	10 bodů
Úkol č. 29 horní město – Jáchymov, Kašperské Hory věnné město – Dvůr Králové nad Labem, Polička komorní město – Benátky nad Jizerou, Poděbrady církevní město – Kroměříž, Roudnice nad Labem	8 bodů
Úkol č. 30 prší; ho sníst	2 body
Úkol č. 31 židovských; familianstký; 1727; odejít ze země	4 body
Úkol č. 32 paláce	1 bod
Úkol č. 33 renesanční; gotický; barokní	3 body

Celkem: 120 bodů

Soutěžní úkoly vytvořili členové Ústřední komise Dějepisné olympiády: Mgr. Václava Korcová (předsedkyně poroty), Mgr. Lenka Broklová, Mgr. Irena Náprstková, Mgr. Josef Vávra, Mgr. Jaroslav J. Gloser.